

Народни музеј Ваљево, Ваљево; Универзитет Сингидунум,
Пословни факултет Ваљево, Ваљево

DOI 10.5937/kultura1546250K

УДК 338.483.12:069(4)

316.722:346.544.4(44)

прегледни рад

ЛУВР ЛЕНС – НОВА ПАРАДИГМА МУЗЕЈА КАО ГЕНЕРАТОРА РАЗВОЈА ОКРУЖЕЊА

Сажетак: Традиционални приступ доприносима које музеји пружају свом окружењу сагледавао је само нематеријалну страну бенефита и корист препознавао у доменима заштите наслеђа и едукативне и културне мисије, запостављајући економске развојне потенцијале, али током последњих деценија уочавају се промене у приступу. Својеврсну глобалну, опште препознатљиву парадигму за економски развој окружења, заснован на постојању атрактивног и посећеног музеја, представља музеј Гугенхајм у Билбау, отвореног 1997. године. Деценију и по касније, појавила се нова слична парадигма – испостава париског Лувра у градићу Ленсу на северу Француске. Лувр Ленс је отворен крајем 2012. године са циљем да као примарна туристичка атракција покрене развој културног туризма и допринесе општем развоју Ленса и области Норд Пас де Кале, захваћене рецесијом услед затварања фабрика и рудника као генератора претходног развоја.

Кључне речи: музеји, развој, Лувр, Ленс, културни туризам, културна политика

Музеји, туризам и нови бенефити

Активном реализацијом задатака које је пред њих поставило друштво музејске институције реализују широк спектар различитих друштвено корисних функција. Дефинишући

појам друштвене користи Гералд Мат закључује да су друштвено корисне „оне мере које служе напредовању друштва у духовном, културном, моралном и нематеријалном смислу”.¹ Оваквим ставом Мат презентује традиционалне, а преовлађујуће приступе бенефитима које музејске институције пружају своме окружењу према којима се корист од музеја заснива преваходно на нематеријалној користи заснованој на пословима сакупљања, чувања, проучавања и презентовања музејске грађе и информација о њој. Тиме су музеји представљали ризнице непролазних друштвених вредности, друштвена корист се огледала првенствено у сферама заштите, делом и образовања, уз додатно истицање улоге коју музеји имају у формирању и очувању идентитета окружења у којем постоје. Сходно овим ставовима уочене користи од музеја су биле велике, али, како је Мат нагласио, искључиво нематеријалне. Међутим опште друштвене промене које се од последњег квартала прошлога века уочавају широм света, претварајући га у глобално село, довеле су, између осталог, и до појаве нове музеологије, која све већу пажњу усмерава према посетиоцима, њиховом доживљају па и задовољству, као и до развоја новог туризма и појаве његових различитих селективних облика, међу којима је и културни туризам.² Са овим променама реке туриста се усмеравају према музејима и сродним баштинским институцијама. Тиме музеји добијају додатну, раније неочекивану или занемарену улогу: укључујући своју културну, образовну и идентитетску мисију у туристичке токове они су постали туристичка атракција која привлачи посетиоце, чиме директно доприносе и економском развоју окружења.

Једна од подела по којој се могу класификовати туристи инспирисани односно мотивисани културом је на: примарно мотивисане туристе привучене културном понудом, успутно мотивисане туристе и случајно мотивисане туристе. Сличан вид класификације може се применити и на локално становништво које посећује културне програме у свом окружењу. Сходно резултатима истраживања која износи Даниела

1 Мат, Г. Флац, Т. и Ледерер, Ј. (2002) *Менаџмент музеја – уметност и економија*, Београд: *Clio*, стр. 53.

2 О вишесложности приступа појму „нова музеологија” видети у: Милосављевић Аулт, А. (2015) *Нова музеологија као чињеница савремености*, *Култура* бр. 144, Београд: Завод за проучавање културног развоја, стр. 11-37 и Кривошејев, В. (2012) *Музеји, менаџмент, туризам – ка савременом музеју од теорије до праксе*, Ваљево – Београд: Народни музеј Ваљево и НИП Образовни информатор, стр. 46-51; о односима нове музеологије и новог туризма и културног туризма видети у: Кривошејев, В. (2014) *Управљање баштином и одрживи туризам*, Ваљево – Београд: Народни музеј Ваљево и Артис Центар, 2014.

Ангелина Јелинчић примарно мотивисане туристе, зависно од врсте програма, чини од 5% до 15% туриста, док само 5% локалног становништва представља примарно мотивисану публику културних програма у свом окружењу. Са друге стране, док је 30% туриста успутно инспирисано културом када су на пропутовању, тек 15% спада у сродну категорију када се налазе у свом окружењу. И на крају, док је, зависно од врсте понуде, 20% до 40% туриста случајно мотивисано културном понудом, у ту категорију, када је реч о културним дешавањима у месту сталног боравка спада око 20% домицилног становништва.³ Ова истраживања указују да грађани своје културне потребе, превасходно испуњавају њиховом трансформацијом у туристичке потребе. Зато се и музеји чешће посећују приликом путовања, у слободном времену, када су људи опуштени и када им је цео дан посвећен разони, него током уобичајених радних дана у месту редовног боравка. Овакво стање потврђују и истраживања посећености сталних поставки регионалних музеја у Србији указујући да просечно 66% посета начине посетиоци ван музејског окружења, а у конкретним музејима, са општим повећањем посете изнад ученог просека повећава се пре свега број туриста, а знатно мање број посетилаца из окружења.⁴

Билбао ефекат

Током неколико деценија развоја нове музеологије, а истовремено и са појавом нових тенденција у туризму које доводе до јачања значаја културног туризма, ниво промена које су повезале музеје и туризам постао је веома уочљив и музеји постају не само секундарне или терцијарне атракције, односно додатна дестинацијска понуда која није била мотив доласка и која се посећују успутно, већ све више и примарне туристичке атракције – оне због којих се долази на одређену дестинацију.⁵ Тиме музеји постају генератори развоја туризма, али и општег одрживог развоја. Најпознатији глобални пример који указује на ове тенденције представља музеј Гугенхајмове фондације у Билбау (*The Guggenheim Museum Bilbao*) чије је отварање 1997. године реку туриста која се непрестано сливала ка шпанским плажама, пролазећи поред овог баскијског града, преусмерило на његове улице и тргове. Атрактивна, футуристичка Геријева (*Frank Gehry*)

3 Јелинчић, Д. А. (2009) *Абецеда културног туризма*, Загреб: Меандар и Меандармедиа, стр. 58.

4 Кривошејев, В., нав. дело, стр. 404.

5 Кривошејев, В. (2015) Музеји као примарне туристичке атракције у функцији општег развоја окружења, *Хит менаџмент, менаџмент у хотелијерству и туризму* год. 3 (1), Врњачка Бања: Универзитет у Крагујевцу, Факултет за хотелијерство и туризам Врњачка Бања, стр. 22-23.

архитектура је овом музеју још пре његовог отварања донела карактер интернационалне атракције, и како примећује Марија Митровић, довела је и до појаве новог појма – Билбао ефекат: “У последње време ствар је попримила такве размере да се чини да ће Билбао ефекат да доспе у речнике као сасвим валидна дефиниција. (...) За невероватно кратко време Билбао се нашао на интернационалној културној и туристичкој мапи – музеј и сам град преплавил је река туриста, људи са новцем и новац као такав (...) Веома једноставно, један град је процветао (економски, културно, социјално) само захваљујући изградњи новог Гугенхајмовог музеја”.⁶

Разматрајући економску и развојну добит насталу са отварањем новог музеја у Билбау Томислав Шола је закључио: „Ефекат Гугенхајм музеја у Билбау је био економски мерљив, као и Билбао пре и после музеја. Разлика у приходу била је 100 милиона долара профита, што је граду исплатило темељне трошкове (2/3 укупног износа) новог музеја”.⁷ Конкретније показатеље износи Рут Тауси (*Ruth Towse*). Она наводи да је у изградњу и уређење околине музеја уложено 84,14 милиона евра, а за набавку колекције додатних 48,08 милиона, што укупно износи 132,22 милиона. Само током прве године рада музеј је имао 1,36 милиона посетилаца, од којих је 80% у Билбао дошло искључиво са намером да посети музеј. Током прве две године рада посетиоци музеја су у Билбау потрошили 433 милиона евра, од којих је 23,4 милиона потрошено у самом музеју, а од остатка, који у односу на укупну суму представља скоро 95%, корист су имали бројни други субјекти у граду и његовом окружењу. „Регионалне власти у Баскији вратиле су своје инвестиције у току прве године, са повећањем БДП-а у износу од 144 милиона евра. Све у свему, до 2000. године музеј је овој регији донео приход од 600 милиона евра.”⁸ Поред тога знатно је смањена и стопа незапослености у Билбау, која је 1990. износила 25%, а 2006. године само 4,1%.⁹

6 Митровић, М. (2006) Архитектура музеја – форма више не следи функцију, *ДАНС – часопис за архитектуру и урбанизам* бр. 55, Нови Сад: Друштво архитеката Новог Сада, стр. 4.

7 Шола, Т. (2013) Установе јавне меморије и њихова природа, *Читалиште – научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* бр. 22, Панчево – Нови Сад: Градска библиотека Панчево и Филозофски факултет Нови Сад, стр. 5.

8 Тауси, Р. (2012) *Економика културе*, Београд: *Clio*, стр. 574.

9 Alain, M. Louvre-Lens: le musée peut-il être une mine d'emplois?, 04. 12. 2012., 19. 04. 2014., www.nord-pas-de-calais.france3.fr/2012/12/04/louvre-lens-le-musee-peut-il-etre-une-mine-d-emplois-158095.html.

Пример музеја у Билбау данас није једина, али је свакако глобално најпрепознатљивија парадигму за економске и развојне бенефите које свом окружењу може да донесе стратешко осмишљавање и позиционирање музејске институције. Тиме се отварају нове перспективе пред државама које мудро приступају планирању и реализацији културне политике, каква је и Француска.

Лувр II – студија случаја

Према званичном заједничком извештају француске Финансијске инспекције и Инспекције за послове културе, Француска је током 2011. године у културне делатности уложила 13,9 милијарди евра што је омогућило да укупна француска култура допринесе стварању националног богатства са 58 милијарди евра, односно 3,2% укупног БДП-а. Тиме су приходи од културе изједначени са приходима од пољопривреде и прехрамбене индустрије. Истовремено допринос културе остварењу БДП-а је био више него душло већи од доприноса телекомуникација (25,5 милијарди) и седам пута већа од доприноса аутомобилске индустрије (8,6 милијарде). У укупном учешћу у БДП-у само сектор културне баштине је учествовао са више од 8 милијарди евра, што је скоро еквивалентно учешћу аутомобилске индустрије.¹⁰

Наведену улогу коју култура има у економији Француске додатно потврђује и студија случаја Лувра II, потврђујући и спремност државе да поред великог сопственог искуства примењује и позитивна искуства из других окружења, конкретно искуство из Шпаније везано за музеј у Билбау и Билбао ефекат.

На самом крају 2012. године у Ленсу, градићу са 35.000 становника на северу Француске у области Норд Пас де Кале (*Nord Pas de Calais*) отворено је одељење најпознатијег светског музеја, Лувра: Лувр II, односно Северни Лувр или Лувр - Ленс.¹¹ Свој претходни вековни развој Ленс је, као и други градови у окружењу, базирао на рударству и индустрији која га прати, али је затварање рудника, које је почело од друге половине 20. века, узроковало деиндустријализацију и довело до великих социјалних проблема. У складу са тим, поред децентрализације културе, на чему се у Француској

¹⁰ Kancel, S. Itty, J. Weill, M. end Durieux, B. L'apport de la culture à l'économie en France (rapport), 18. 04. 2014., www.culturecommunication.gouv.fr/content/download/85180/640868/file/201312_Rapport-IGF-IGAC-Culture-et-economie.pdf.

¹¹ Аноним, Louvre Lens, 11. 04. 2014., www.louvre-lens.fr и Аноним, Louvre-Lens, 14. 04. 2014., www.nord-pas-de-calais.france3.fr/louvre-lens.

интензивно ради током неколико протеклих деценија,¹² отварање Лувр Ленса је за примарни циљ имало оживљавање града чија је стопа незапослености достигла 24%.

Радови на темељној реконструкцији и доградњи постојећих фабричких објеката за потребе музеја почели су 2005. године, а неопходних 150 милиона евра обезбеђено је уз помоћ Европске уније, државе Француске и округа у коме се Ленс налази.¹³ Од почетка радова до изградњи новог музејског здања незапослени становници Ленса су исказивали отворено незадовољство. Могле су се чути речи попут: „Шта ће нам музеј и култура? Потребан нам је новац и посао.“, „Ко је уопште Да Винчи?“, „Људима је потребнији посао, а не музеј“, „Боље да су новац уложили у отварање фабрике“. И на сам дан отварања, 4. децембра 2012. године упечатљива је била изјава једног грађанина: „Кажу да је Ленс сада жив. Погледајте околу, све је мртво. Све.“¹⁴ Али стање је врло брзо почело да се мења.

Активности које су довеле до отварања северне испоставе париског Лувра биле су засноване на осмишљеним државним пројектима усмереним у два правца: ка децентрализацији културе посредством диверзификације ресурса великих централних националних институција и ка ревитализацији економски и развојно девастираних области. Први конкретни кораци у циљу реализације ових идеја начињени су 2003. године, када је одређено шест потенцијалних градова домаћина новог Лувра: Амијен (*Amiens*), Арас (*Arras*), Булоњ сур Мер (*Boulogne-sur-Mer*), Ленс (*Lens*), Кале (*Calais*) и Валенсијен (*Valenciennes*). Сви набројани градови се налазе у истој, некада развијеној, а сада економски девастираној рударско – индустријској области Норд Пас де Кале.

Пошто је крајем 2004. године донета одлука да се Лувр гради у Ленсу, следећи корак је начињен наредне 2005. године када је расписан међународни конкурс за архитектонско решење новог музеја на коме је одабран идејни пројекат јапанске агенције Сан (*Sanna*). Потом, у периоду од 2006. до 2009. године организован је низ припремних радњи које су подразумевале израду завршног пројекта, добијање

12 Видети у: Драгићевић Шешић, М. и Стојковић, Б. (2007) *Култура, менаџмент, анимација, маркетинг*, Београд: Clio, стр. 83.

13 Аноним, Louvre Lens by Sanna, 03. 02. 2013., 21. 04 2014., www.archiloci.com/louvre-lens-by-sanaa и Magdelaine, E. Le Louvre-Lens a un an : déjà 900.000 visiteurs, 01. 12. 2013., 11. 04. 2014., www.nord-pas-de-calais.fr/2013/12/01/le-louvre-lens-un-deja-900000-visiteurs-367375.html.

14 Аноним, Лувр отвара изложбени простор у Ленсу, 4. 12. 2012., 19. 04. 2014., www.glas-javnosti.rs/aktuelne-vesti/2012-12-04/luvr-otvara-izlozbeni-prostor-u-lensu.

грађевинских дозвола и расписивање, уз понављање због првобитног неуспеха, тендера за избор извођача. Поред тога значајна пажња је поклоњена и раду са фокус групама стејкхолдера из Ленса и његовог окружења, битних не само за реализацију самог пројекта већ и за будуће оживљавање града на сасвим новим развојним основама, на културном туризму. Уз то су организована и студијска путовања у Јапан ради упознавања са адекватним референцама пројектантске агенције, као и обилазак Билбаоа и упознавање са позитивним економским ефектима отварања Гугенгајмовог музеја. Грађевински радови су отпочели 4. децембра 2009. године, а музеј је три године касније свечано отворио председник Републике.¹⁵

Још приликом пројектовања музеја било је предвиђено да ће град оживети на основу долазака туриста, заинтересованих да виде дела познатих аутора која су раније, не наставши своје стално место у поставци париског Лувра, била релативно ретко излагана. Поред радова, када је Лувр у питању незаобилазног Да Винчија, али и других познатих мајстора уметности из различитих периода, од антике до краја деветнаестог века, својеврстан симбол новог музеја је постала чувена слика Ежена Делакроа *Слобода предводи народ*.

Престижни француски инжењеринг културе је анализирао и презентовао и упоредне односе између Лувра у Паризу, граду са преко 2 милиона становника и Лувра у Ленсу који има 35 хиљада становника. Париски Лувр заузима површину од 60.000, а Лувр у Ленсу од 7.000 метара квадратних; у Паризу је изложено 35.000, а у Ленсу 300 дела; Лувр у Паризу запошљава 1.500 а у Ленсу 190 радника; париски Лувр је током 2011. године обишло 8.800.000 а Лувр у Ленсу током 2013. године 900.000 посетилаца.¹⁶

На основу првобитних стратегијских планова било је процењено да ће током прве године рада нови музеј имати 700.000 посетилаца, а да ће се потом, после тог „првог удара“ изазваног почетном радозналешћу, број посетилаца усталити на око 500.000 годишње. У градић са 35 хиљада становника поламилионити посетилац новог музеја је стигао већ после првих пет месеци рада, у Ноћи музеја 18. маја 2013. године, а до почетка децембра 2013. регистровано је 900.000 посетилаца, од којих су 20% били странци из 70 различитих

15 Аноним, Le Louvre – Lens, 11. 04. 2014., www.villedelens.fr/culture/le-louvre-lens.html.

16 Sacchi, V. Louvre-Lens / Louvre-Paris : le face-à-face“, 19. 04. 2014., www.nord-pas-de-calais.france3.fr/2012/12/03/louvre-lens-louvre-paris-le-face-face-157549.html.

држава.¹⁷ Уочени тренд посете од око 2.000 посетилаца дневно настављен је и у наредним месецима, тако да је милионити посетилац Лувр Ленс обишао 29. јануара 2014.¹⁸ Док је у првој години рада музеј обишло знатно више посетилаца него што је било очекивано, у другој години (од децембра 2013. до децембра 2014. године) посета је била у првобитно планираним границама: током 2014. године сталну поставку Северног Лувра и његове веома атрактивне привремене тематске изложбе¹⁹ видело је 520.000 посетилаца.²⁰

После прве године рада, поред неочекивано велике посете новом музеју, први презентовани економски показатељи указали су да је отварање музеја довело и до отварања нових ресторана, док је годишњи промет у старим градским ресторанима повећан за 25%. Са друге стране је уочено да је од 900.000 посетилаца 56% дошло из ширег окружења Ленса, из области Норд Пас де Кале, док су 44% били туристи пристигли из удаљенијих емитивних подручја. Мало мање од половине туриста, односно 20% од свих посетилаца (20%) били су страни туристи од којих су са 100.000 посета (нешто више од половине свих страних туриста) најбројнији били становници оближње Белгије. Ови подаци указују да је у првој години рада новог музеја већина посета била углавном једнодневна, а посетиоци који су ноћили у Ленсу у њему су се задржавали просечно 32 часа.²¹

После даљих анализа крајем 2014. године, јавности су презентоване додатне информације везане за рад у претходној 2013. години. Анализе су показале да је једна трећина туриста провела најмање једну ноћ у региону, и то 13% (од укупног броја посетилаца) код рођака или пријатеља, а 20% у комерцијалном смештају, од којих је 9% боравило у смештајним објектима удаљеним мање од пола сата од музеја. Израчунато је да су туристи у комерцијалном смештају остварили 48.600 ноћења. Такође је процењено да је просечан туриста, који је у Ленс дошао са примарним циљем обиласка музеја, у граду и његовој околини потрошио 91 евро,

17 Magdelaine, E. нав. дело.

18 Tonneillier, H. Le Louvre-Lens vient d'accueillir son millionième visiteur!, 29. 01. 2014., 21. 04. 2014., www.nord-pas-de-calais.france3.fr/2014/01/29/le-louvre-lens-vient-d'accueillir-son-millionieme-visiteur-404713.html.

19 Изложбе: Ренесанса, Рубенсова Европа, Етрурци и Медитеран и Ужаси рата.

20 Аноним, Le directeur du Louvre salue le "miracle" de l'implantation à Lens, 04. 12. 2014., 03. 03. 2015., <http://france3-regions.francetvinfo.fr/nord-pas-de-calais/2014/12/04/le-directeur-du-louvre-salue-le-miracle-de-l-implantation-lens-606546.html>.

21 Magdelaine, E. нав. дело.

и да је захваљујући раду новог музеја, на име ноћења и различитих ванпансионских услуга у Ленсу остварен укупан додатни приход од 42 милиона евра.²²

Како је већ наведено, за реализацију пројекта Лувр Ленс, у вишегодишњем периоду је из различитих извора: из фондова Европске уније, државе Француске и области у којој се Ленс налази, издвојено је 150 милиона евра, а како видимо економски бенефит у Ленсу је после само једне године рада Музеја достигао 28% те суме. Наведена информација указује превасходно на велики културолошки успех целог пројекта, који прати и незанемарљив економски успех. Укупан успех је утолико већи када се има на уму да су годишњи расходи рада овог амбициозног музеја, са око 200 запослених били знатно мањи од добити које је ова институција донела окружењу – износили су 15 милиона евра, а покривани су приходима, од којих је музеј самостално остварио 18%, кроз наплату улазница за повремене изложбе, прикупљањем спонзорстава и донација, организацијом радионица, кроз франшизе и сл, а осталих 82% је обезбеђено кроз субвенције различитих нивоа власти (град, округ и област).²³

Очигледно, број посетилаца је премашило очекивања, а тиме и количина новца која се са њима слила у Ленс, што је неминовно довело и до отварања бројних радних места у различитим секторима, а пре свега у сектору туристичких услуга. Само током 2013. године у Ленсу је отворено седам нових ресторана, а у његовој непосредној околини и петнаест мањих објеката за пријем туриста: пансиона и кућа за одмор.²⁴

Наведене чињенице су одговорнима показале на путеве даљих активности усмерених ка циљу довођења већег броја посетилаца из удаљених крајева, туриста који ће се по доласку на дестинацију на њој дуже задржати а тиме оставити и више новца. Да би се то остварило, поред додатних промотивних активности планиране су и друге нове инвестиције. Будући да хотели који постоје у самом граду имају само 250 соба, и нису могли да у шпицу сезоне прихвате све заинтересоване госте, планирана је изградња два нова хотела са три и четири звездице, који би требали да буду у функцији

22 Pruvost, V. Louvre-Lens: l'impact économique dans la région estimé à 42 millions d'euros, 01. 12. 2014., 03.03. 2015., <http://www.lavoixdu-nord.fr/region/louvre-lens-l-impact-economique-dans-la-region-estime-ia35b0n2525458>.

23 Исто.

24 Исто.

током 2016/17. године.²⁵ Поред изградње класичних хотела у плану је и претварање полуопустеле приградске четврти са двадесетак типских рударских кућа у посебан несвакидашњи хотелски комплекс, са задржавањем оригиналног изгледа фасада од опеке како би се задржао и дух некадашњих рударских обитавалишта.²⁶

Са изградњом Лувра, Ленс се позиционирао на туристичкој мапи Француске, Европе и света изграђујући живи бренд; уместо рударско-индустријског места чији су опстанак озбиљно угрозиле реиндустријализација и рецесија, постао је место пожељно за живот, које намернике привлачи културно-туристичком понудом базираном на уметности. Захваљујући томе, током 2014. године индустријалац и колекционар Франсоа Пинолт (*Fransois Pinault*) је купио стару девастирану циглану и адаптирао је за потребе интернационалног уметничког центра у коме ће радити уметници из целог света.²⁷

Са позиционирањем и брендирањем Ленса као уметничке културно-туристичке дестинације нису исцрпљени сви планови осмишљене државне и регионалне културне политике која има за циљ да се и даље привлаче нове циљне групе туриста, и да се додатно економски и друштвено ревитализује цела регија на новим развојним основама. Да би се зацртани економски циљеви брже, ефикасније и ефективније остварили планиран је низ других мера које би Ленс и Норд Пас де Кале додатно брендирали, не само као дестинација занимљива поштоваоцима уметности, већ и другим сегментима поклоника културног туризма: туризма сећања и туризма индустријске архитектуре. У Ленсу и његовој широј околини се убрзано, али осмишљено и плански, стратешки, штите, уређују и брендирају и друге културно-историјске знаменитости са карактером туристичких атракција, попут туристичке руте сећања дуж ратишта из Великог рата

25 Magdelaine, E., нав. дело.

26 Аноним, Louvre Lens: les maisons minières bientôt reconverties en hôtel de luxe", 16. 01. 2016., 03. 03. 2015., <http://france3-regions.francetvinfo.fr/nord-pas-de-calais/2015/01/16/louvre-lens-les-maisons-minières-bientot-reconverties-en-hotel-de-luxe-634654.html>.

27 Аноним, Lens: le milliardaire François Pinault confirme la création d'une résidence d'artistes, 02. 06. 2014., 03. 03. 2015., <http://france3-regions.francetvinfo.fr/nord-pas-de-calais/2014/06/02/lens-le-milliardaire-francois-pinault-confirme-la-creation-d-une-residence-d-artistes-489723.html>, и Fossurier, Y. Un couple d'artistes américains va s'installer pendant un an dans la future résidence Pinault, 16. 09. 2014., 03. 03. 2015., <http://france3-regions.francetvinfo.fr/nord-pas-de-calais/2014/09/16/un-couple-d-artistes-americains-va-s-installer-pendant-un-dans-la-future-residence-pinault-pres-du-louvre-lens-551890.html>.

(*Chemins de mémoire de la Grande Guerre en Nord - Pas de Calais*).²⁸ Овај меморијални комплекс посвећен Првом светском рату садржи конзервиране остатке ровова, споменике, меморијална места и гробља различитих јединица међународних снага са обе зараћене стране, а његов значај, као и интересовање за њега ће свакако бити знатно повећано током година јубилеја Великог рата 2014-2018. године. Са друге стране, на додатне напоре ка остварењу циља да се презентацијом заштићене баштине постигне економска и општа развојна ревитализација области указује и дугогодишња организована активност на заштити и презентацији целокупног простора старог рударског басена (*Nord-Pas de Calais Mining Basin*) чије постојање је узроковало претходни развој а крах кризу. Овај комплекс се простире на површини од скоро 4.000 хектара, са заштитним ареалом од 19.000 хектара, обухватајући не само рудокопе и рударско-индустријске објекте, већ и брда јаловине. Намера је да се мотор некадашњег индустријског развоја сада уведе у намену новог културно-туристичког развоја, обogaћујући атрактивност актуелне понуде низом нових, основних и додатних садржаја.²⁹ Велико признање напорима заштите и презентације рударског комплекса представља његово уписивање на Листу светске баштине управо 2012. године када је отворен Лувр Ленс.³⁰

Закључак

Промене које се током последњих деценија догађају на глобалном нивоу знатно су утицале и на доградњу праксе музејске делатности и промену њенога места не само у државној културној политици већ и економској и развојној политици, додатно указујућина да музеји, по својој природи непрофитне баштинске институције, нису само субјекти чија се општа друштвена корист препознаје у сферама нематеријалне друштвене надоградње већ и субјекти који, на основу све веће експанзије туристичких кретања, могу да постану примарне туристичке атракције, а тиме и генератори развоја туризма свога окружења и да као такви подстакну општу ревитализацију.

Реализацијом описаних пројеката, уз друштвени значај заштите и презентације различитих баштинских субјеката,

28 Аноним, *Chemins de mémoire de la Grande Guerre en Nord - Pas de Calais*, 19. 04. 2014., www.cheminsdememoire-nordpasdecalsais.fr.

29 Аноним, *Mission bassin minier*, 03. 03. 2015., www.missionbassinminier.org.

30 Аноним, *World Heritage List - Nord-Pas de Calais Mining Basin*, 03. 03. 2015., whc.unesco.org/en/list/1360.

значајно ће ојачати и развојни потенцијали Ленса и Норд Пас де Калеа усмерени ка развоју културног туризма који својим несезонским карактером треба да донесе нови живот целокупном окружењу, заузимајући улогу генератора развоја коју је некада имала рударска привреда.

Наведени примери недвосмислено указују на још један заључак: да би дошло до описаног следа догађаја неопходно је стратешко осмишљавање и планско, контролисано спровођење културне политике на свим нивоима, од локалног и регионалног, преко националног до међународног, уз активно учешће јавног, приватног и цивилног сектора.

ЛИТЕРАТУРА:

Alain, M. Louvre-Lens : le musée peut-il être une mine d'emplois?, 04. 12. 2012., 19. 04. 2014., www.nord-pas-de-calais.france3.fr/2012/12/04/louvre-lens-le-musee-peut-il-etre-une-mine-d-emplois-158095.html.

Аноним, Chemins de mémoire de la Grande Guerre en Nord - Pas de Calais, 19. 04. 2014., www.cheminsdememoire-nordpasdecalais.fr.

Аноним, Mission bassin minier, 03. 03. 2015., www.missionbassinminier.org.

Аноним, Le Louvre – Lens, 11. 04. 2014., www.villedelens.fr/culture/le-louvre-lens.html.

Аноним, Le directeur du Louvre salue le “miracle” de l’implantation à Lens, 04. 12. 2014., 03. 03. 2015., <http://france3-regions.francetvinfo.fr/nord-pas-de-calais/2014/12/04/le-directeur-du-louvre-salue-le-miracle-de-l-implantation-lens-606546.html>.

Аноним, Lens : le milliardaire François Pinault confirme la création d’une résidence d’artistes, 02. 06. 2014., 03. 03. 2015., <http://france3-regions.francetvinfo.fr/nord-pas-de-calais/2014/06/02/lens-le-milliardaire-francois-pinault-confirme-la-creation-d-une-residence-d-artistes-489723.html>.

Аноним, Louvre Lens : les maisons minières bientôt reconverties en hôtel de luxe”, 16. 01. 2016., 03. 03. 2015., <http://france3-regions.francetvinfo.fr/nord-pas-de-calais/2015/01/16/louvre-lens-les-maisons-minieres-bientot-reconverties-en-hotel-de-luxe-634654.html>.

Аноним, Louvre Lens, 11. 04. 2014., www.louvre-lens.fr и Аноним, Louvre-Lens, 14. 04. 2014., www.nord-pas-de-calais.france3.fr/louvre-lens.

Аноним, Louvre Lens by Sanaa, 03. 02. 2013., 21. 04. 2014., www.archiloci.com/louvre-lens-by-sanaa

Аноним, Лувр отвара изложбени простор у Ленсу, 4. 12. 2012., 19. 04. 2014., www.glas-javnosti.rs/aktuelne-vesti/2012-12-04/luvr-otvara-izlozbeni-prostor-u-lensu.

Аноним, World Heritage List - Nord-Pas de Calais Mining Basin, 03. 03. 2015., whc.unesco.org/en/list/1360.

Драгићевић Шеших, М. и Сојковић, Б. (2007) *Култура, менаџмент, анимација, маркетинг*, Београд: *Clio*.

Јелинчић, Д. А. (2009) *Абецеда културног туризма*, Загреб: Меандар и Меандармедиа.

Kancel, S. Itty, J. Weill, M. end Durieux, B. L'apport de la culture à l'économie en France (rapport), 18. 04. 2014., www.culturecommunication.gouv.fr/content/download/85180/640868/file/201312_Rapport-IGF-IGAC-Culture-et-economie.pdf.

Кривошејев, В. (2012) *Музеји, менаџмент, туризам – ка савременом музеју од теорије до праксе*, Ваљево – Београд: Народни музеј Ваљево и НИП Образовни информатор.

Кривошејев, В. (2014) *Управљање баштином и одрживи туризам*, Ваљево – Београд: Народни музеј Ваљево и Артис Центар.

Кривошејев, В. (2015) Музеји као примарне туристичке атракције у функцији општег развоја окружења, *Хит менаџмент, менаџмент у хотелијерству и туризму* год. 3 (1), Врњачка Бања: Универзитет у Крагујевцу, Факултет за хотелијерство и туризам Врњачка Бања, стр. 20-30.

Magdelaine, E. Le Louvre-Lens a un an : déjà 900.000 visiteurs, 01. 12. 2013., 11. 04. 2014., www.nord-pas-de-calais.france3.fr/2013/12/01/le-louvre-lens-un-deja-900000-visiteurs-367375.html.

Мат, Г. Флац, Т. и Ледерер, Ј. (2002) *Менаџмент музеја – уметност и економија*, Београд: *Clio*.

Милосављевић Аулт, А. (2015) Нова музеологија као чињеница савремености, *Култура* бр. 144, Београд: Завод за проучавање културног развитака, стр. 11-37.

Митровић, М. (2006) Архитектура музеја – форма више не следи функцију, *ДАНС – часопис за архитектуру и урбанизам* бр. 55, Нови Сад: Друштво архитеката Новог Сада, стр. 3-5.

Pruvost, V. Louvre-Lens: l'impact économique dans la région estimé à 42 millions d'euros, 01. 12. 2014., 03.03. 2015., <http://www.lavoixdunord.fr/region/louvre-lens-l-impact-economique-dans-la-region-estime-ia35b0n2525458>.

Sacchi, V. Louvre-Lens / Louvre-Paris : le face-à-face“, 19. 04. 2014., www.nord-pas-de-calais.france3.fr/2012/12/03/louvre-lens-louvre-paris-le-face-face-157549.html.

Тауси, Р. (2012) *Економика културе*, Београд: *Clio*.

Tonneillier, H. Le Louvre-Lens vient d'accueillir son millionième visiteur!, 29. 01. 2014., 21. 04. 2014., www.nord-pas-de-calais.france3.fr/2014/01/29/le-louvre-lens-vient-d-accueillir-son-millionieme-visiteur-404713.html.

Fossurier, Y. Un couple d'artistes américains va s'installer pendant un an dans la future résidence Pinault, 16. 09. 2014., 03. 03. 2015., <http://france3-regions.francetvinfo.fr/nord-pas-de-calais/2014/09/16/un-couple-d-artistes-americains-va-s-installer-pendant-un-dans-la-future-residence-pinault-pres-du-louvre-lens-551890.html>.

Шола, Т. (2013) Установе јавне меморије и њихова природа, *Читалиште - научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* бр. 22, Панчево - Нови Сад: Градска библиотека Панчево и Филозофски факултет Нови Сад, стр. 2-7.

Vladimir Krivošejev
National Museum Valjevo, Valjevo
Singidunum University, Faculty of Business in Valjevo, Valjevo

LOUVRE-LENS – A NEW PARADIGM OF MUSEUMS AS GENERATORS OF ENVIRONMENTAL DEVELOPMENT

Abstract

Traditional approach to evaluating the contribution of museums to their environments only considered the social aspect of the benefits and the benefits were recognized only in the areas of heritage protection and educational and cultural missions. Modern approach, however, perceives contribution of museums from the standpoint of branding, as well as economic benefits that non-profit entities and profit entities in the community receive from museum visitors. In addition to secondary contributions to economic development, museums can also be primary instruments of economic revitalization and community development. The paradigm of this kind of development in the last decade of the 20th century was represented through Guggenheim Foundation in Bilbao (Spain), and at the beginning of the second decade of 21st century through Louvre II in Lens (France). Lens has based its previous economic development on mining and accompanying industries. However, the closing of the mines resulted in grave social problems. In addition to decentralization of culture, which has been a focus in France for the past several decades, the establishment of Louvre Lens had as its primary goal the revival of the town with an unemployment rate of 24% (French average is 9%). It was estimated that during the first year of its operations the new museum would have 700,000 visitors, and that after the “first wave”, the normal number of visitors would be 500,000 annually. The new museum was located in a town of 35,000 inhabitants with a hotel capacity of only 250 rooms. However, during the first year of operation (December 2012 – December 2013), it was visited by 900,000 guests. Due to the number of visitors, Lens has seen a 42-million-euro rise in additional income. After Bilbao, Lens has become another paradigm pointing to the economic and developmental benefits that communities can enjoy due to existence of attractive museums branded as cultural and tourist attractions.

Key words: *museums, development, Louvre, Lens, cultural tourism, cultural policy*